

Myndighetsförtroende under coronapandemin

Ulrika Andersson

SOM-undersökningen om coronaviruset 2021

Innehåll

Introduktion.....	1
Partisypati och inställning till den svenska strategin avgörande för myndighetsförtroende under pandemin	2
Stabilt förtroende för 1177 – minskande förtroende för Folkhälsomyndigheten och MSB.....	3
Politiska sympatier och bedömning av svenska pandemistrategin avgörande för förtroendet..	6
Referenser	9
SOM-undersökningen om coronaviruset 2021	11
Svarsfrekvens och representativitet	11
Procentskattningar och felmarginaler.....	12

Introduktion

I mars 2020 stod det klart att världen drabbats av en ny pandemi orsakad av det som i folkmun kallas coronaviruset. Sjukdomen som orsakas av viruset – covid-19 – har spridit stor oro och osäkerhet i samhället. Pandemin har fått omfattande konsekvenser för såväl människors hälsa som för världsekonomin och många menar att den också kan komma att få stora konsekvenser för demokrati, utveckling, välbefinnande och frihet.

För att dokumentera det unika skeende som Sverige befinner sig genomförde SOM-institutet under våren 2020 en stor tvärsnittsstudie med innehåll som belyser coronapandemin utifrån olika aspekter. Under våren 2021 genomförde SOM-institutet en uppföljande studie där mycket av innehållet var det samma som för den första SOM-undersökningen om coronaviruset 2020. I fokus står människors uppfattningar om viruspandemin och de vidtagna åtgärderna, förtroende för myndigheter, politiker och centrala aktörer, deras informationsinhämtning och deras syn på framtiden inom olika områden inklusive ekonomi, konsumtion och hälsa. Undersökningen genomfördes under april-juni 2021.

Den här rapporten är en del av SOM-institutets tematiska rapportserie med fokus på coronapandemin. I rapporten bidrar Ulrika Andersson, docent i journalistik, medier och kommunikation med analyser av hur förtroendet ser ut för några av de myndigheter och verksamheter som på olika sätt har hamnat i brännpunkten i samband med pandemin, antingen genom att vara sådana som bidragit i arbetet med att ta fram restriktioner och förhållningssätt för att minska smittspridningen och se till att sjukvården klarade att hantera situationen, eller genom att vara föremål för politiska beslut som med kort varsel inneburit stora förändringar och omställningar av verksamheten. I rapporten görs också jämförelser mellan befolkningens förtroendebedömningar våren 2020 och förtroendet våren 2021.

Samtliga rapporter i denna serie finns publicerade på www.gu.se/som/corona

Partisypati och inställning till den svenska strategin avgörande för myndighetsförtroende under pandemin

Ulrika Andersson

Stödet för politiska aktörer och myndigheter har ofta en benägenhet att öka i samband med stora kriser eller andra omvälvande händelser. Fenomenet har beskrivits som "rally 'round the flag"-effekter eftersom det tenderar att öka stödet för institutioner som förknippas med nationen (Dinesen & Jaeger, 2013; Hetherington & Nelsson, 2003). Exempel från USA är bland annat terrorattentaten den 11 september 2001. Nationell samling blir centralt i sådana fall, givet att myndigheter och politiker har folket med sig. Upplevs myndigheterna verka mot den enskilde medborgare, kan situationen snarare bli den omvända.

Coronapandemin har bidragit till en situation i samhället som de flesta svenskar aldrig tidigare varit med om. Det samma gäller för många myndigheter och samhällsinstitutioner. Det är många myndigheter som på olika sätt har fått ställa om och anpassa sina verksamheter till de nya förutsättningar som coronapandemin fört med sig. En del har arbetat intensivt med att ta fram riktlinjer och föreslå restriktioner för att förhindra fortsatt smittspridning respektive prioriteringsordning för vaccination, medan andra har arbetat med att stötta och samordna regionernas krisberedskap inom hälso- och sjukvården, exempelvis genom inköp och fördelning av sjukvårdsmateriel och samordning av intensivvården.

Bland de myndigheter som varit särskilt framträdande finns Folkhälsomyndigheten (FHM), Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Socialstyrelsen. Vissa ställdes under pandemins inledande fas också inför politiska beslut som med kort varsel innebar ansvar för tjänster som initialt saknade tekniska eller personella resurser. Så var det exempelvis för Försäkringskassan, som hastigt fick hantera förändringar av villkoren för karensavdrag och smittbärandepening (Socialstyrelsen, 2020a, 2020b). Samtidigt minskade sysselsättningen på arbetsmarknaden snabbt under pandemin, med en högsta notering i juni 2020, vilket fick konsekvenser för Arbetsförmedlingens arbete (SCB, 2021). Därtill drabbades 1177 Vårdguiden, en tjänst från Sveriges regioner, under pandemins inledande fas av en kraftig överbelastning som följde av otaliga samtal från en orolig allmänhet (Göteborgs-Posten, 2020).

Grunden för den svenska strategin har varit att varje individ har ansvar för att inte utsätta sig själv eller andra för smitta (Regeringen, 2020). Till skillnad från länder där så kallade lock-downs infördes, syntes påbuden uppifrån initialt vara relativt få i Sverige, om än entydiga. Under den andra vågen utökades dock restriktionerna, inte minst i fråga om deltagarantal vid olika

sammankomster, distansundervisning och distansarbete, munskydd i kollektivtrafik, för att nämna några exempel. En central utgångspunkt för den svenska strategin har varit den höga tillit som befolkningen har till myndigheter. WHO:s expert David Nabarro uttryckte exempelvis i början av hösten 2020 att nyckeln för Sverige var förtroendet mellan ledningen och medborgarna (Dagens Nyheter, 30 augusti 2020). Samtidigt har kritiken mot strategin stundtals varit mycket hård, inte minst internationellt, och det är ett välkänt faktum att Sverige under pandemins första våg inte lyckades hålla smittan borta från landets äldreboenden.

Sverige brukar ofta beskrivas som ett av de länder i världen där medborgarna har starkast tillit till varandra och till olika samhällsfunktioner (Eurobarometer, 2018; Holmberg & Rothstein, 2016; Holmberg & Weibull, 2020; Ortiz-Ospina & Roser, 2020). Men gäller det även under en utdragen pandemi? I fokus för den här rapporten står frågan om hur allmänhetens förtroende för de myndigheter som sedan mars 2020 stått bakom de återkommande pressträffarna – Folkhälsomyndigheten, MSB och Socialstyrelsen ser ut? Därtill granskas också hur förtroendet för 1177 Vårdguiden, Försäkringskassan respektive Arbetsförmedlingen har påverkats av coronapandemin och det merarbete som denna har medfört för verksamheterna.

Stabilt förtroende för 1177 – minskande förtroende för Folkhälsomyndigheten och MSB

Mönstret i allmänhetens förtroende för de sex verksamheterna har varit detsamma under pandemins tredje våg våren 2021 som under den inledande vågen 2020. Tre tydliga grupperingar framträder, där Folkhälsomyndigheten och 1177 Vårdguiden ingår i gruppen som har störst förtroende, följt av en mellangrupp bestående av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Socialstyrelsen. Sist bland de omfrågade myndigheterna återfinns Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, för vilka andelen med lågt förtroende överstiger andelen med stort förtroende. Jämfört med våren 2020 har det dock skett vissa förändringar i förtroendenivåerna för flera av myndigheterna.

Aktören med det mest stabila förtroendet är 1177 Vårdguiden, med 72 procent stort förtroende både 2020 och 2021 (tabell 1). En tänkbar förklaring till stabiliteten är att aktören varit en viktig källa till information inte bara om sådant som kan uppstå i "normaltid" utan också om när, hur och var den enskilde ska söka vård för covid-19-relaterade symtom, var det finns möjlighet att ta cpr-test för att bekräfta eller utesluta covid-19-infektion samt under våren 2021 information om vilka åldersgrupper som är aktuella för vaccination i olika regioner samt var det eventuellt finns lediga vaccinationstider.

Folkhälsomyndigheten, som var den aktör som allmänheten hyste störst förtroende för under pandemins första månader, har sett en minskning i andelen förtroendefulla från 81 procent våren 2020 till 65 procent våren 2021 (tabell 1). Nedgången förefaller ha gått successivt, då andelen förtroendefulla i den nationella SOM-undersökningen som genomfördes hösten 2020 var 73

procent (Andersson, 2021), en förändring som är förväntad både givet att pandemin har pågått under relativt lång tid och givet den synnerligen höga förtroendenivå som uppmättes under pandemins första våg. Samma mönster har även kunnat ses i olika opinionsinstituts mätningar (se t ex Kantar Sifo, 2020, 2021).

Även MSB och Socialstyrelsen präglas av en nedgång i förtroendet. För MSB har andelen förtroendefulla gått från 62 till 47 procent mellan våren 2020 och våren 2021, medan förtroendet för Socialstyrelsen har minskat från 46 till 37 procent (tabell 1). För Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har andelen med förtroende för myndigheterna förblivit relativt likartad, åtminstone sett till andelen som uppger sig ha stort förtroende. Samtidigt kan en förändring skimras i riktning mot en minskad andel som svarar att de varken har stort eller litet förtroende och en ökad andel som saknar förtroende. I båda fallen är andelen utan förtroende större än andelen med förtroende, vilket medför en negativ förtroendebalans, -19 för Försäkringskassan och -28 för Arbetsförmedlingen.

Tabell 1 Förtroende för myndigheter och samhällsfunktioner, våren 2020 och 2021 (procent)

		Mycket stort	Ganska stort	Varken stort/litet	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Andel stort förtroende	Förtroendebalans
1177 Vårdguiden ¹	2020	29	43	17	3	2	6	72	+67
	2021	24	48	17	4	2	5	72	+66
Folkhälsomyndigheten	2020	43	38	11	3	3	2	81	+75
	2021	20	45	18	8	7	2	65	+50
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)	2020	26	36	20	7	6	5	62	+49
	2021	13	34	25	10	10	7	47	+27
Socialstyrelsen	2020	14	32	34	9	4	7	46	+33
	2021	9	28	33	11	7	12	37	+20
Försäkringskassan	2020	5	20	34	17	14	10	25	-6
	2021	4	17	28	21	19	11	21	-19
Arbetsförmedlingen	2020	4	10	34	19	17	16	14	-22
	2021	3	9	28	19	21	20	12	-28

Kommentar: Frågan lyder 'Ange också hur stort förtroende du har för följande?'. Svarsalternativen framgår av tabellen. Förtroendebalans visar andelen med stort förtroende minus andelen med litet förtroende och varierar mellan 100 (alla har stort förtroende) och -100 (alla har litet förtroende). ¹ I enkäten 2020 var formuleringen 'Sjukvårdsupplysningen/1177'. Genomsnittligt antal svar var 2 429 år 2020 och 1 820 år 2021.

Källa: SOM-undersökningen om coronaviruset 2020 och 2021.

En jämförelse av hur olika samhällsgruppers förtroende har förändrats för de olika aktörerna mellan våren 2020 och 2021 visar på förändringar i liknande riktning som för den samlade förtroendebedömningen. Likt föregående års undersökning uttrycker kvinnor överlag större förtroende för 1177, Folkhälsomyndigheten, MSB och Socialstyrelsen än män. Exempelvis har 70 procent av kvinnorna stort förtroende för Folkhälsomyndigheten år 2021 medan samma andel bland män är 59 procent (tabell 2). Vidare har 54 procent av kvinnorna förtroende för MSB jämfört med 40 procent av männen. Jämfört med 2020 har andelen förtroendefulla minskat i ungefär samma omfattning i båda grupperna, om än från olika nivåer. För Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen förekommer däremot inga könsrelaterade skillnader i förtroendebedömningarna, vilket gäller såväl under pandemins första som under dess tredje våg. Här framträder istället åldersrelaterade differenser i förtroendebedömningarna. Bland 16–29-åringar har 29 procent stort förtroende för Försäkringskassan och 26 procent stort förtroende för Arbetsförmedlingen år 2021. Det ska jämföras med 13 respektive 7 procent av 65–85-åringarna. Förtroendet sjunker således successivt ju äldre individen är. Jämfört med 2020 har skillnaderna mellan åldersgrupperna blivit något större 2021, framför allt beroende på att den äldsta åldersgruppen uppger ett minskat förtroende för Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. För övriga myndigheter är de åldersrelaterade förtroendedifferenserna däremot mer marginella.

Tabell 2 Förtroende för myndigheter och samhällsfunktioner efter kön, ålder och utbildningsnivå, våren 2020 och 2021 (procent)

	1177 Vårdguiden			Folkhälso- myndigheten			MSB			Socialstyrelsen			Försäkringskassan			Arbets- förmedlingen		
	2020	2021	Diff.	2020	2021	Diff.	2020	2021	Diff.	2020	2021	Diff.	2020	2021	Diff.	2020	2021	Diff.
Samtliga	72	72	+0	81	65	-16	62	47	-15	46	37	-9	25	21	-4	14	12	-2
KÖN																		
Kvinnor	76	76	+0	85	70	-16	69	54	-15	52	42	-10	25	21	-4	15	12	-3
Män	67	67	+0	76	59	-17	54	40	-14	38	32	-6	25	20	-5	12	12	+0
ÅLDER																		
16–29 år	76	79	+3	79	65	-14	61	47	-14	39	33	-6	32	29	-3	26	23	-3
30–49 år	73	75	+2	78	64	-14	62	50	-12	48	40	-8	28	27	-1	12	15	+3
50–64 år	73	73	+0	84	65	-19	65	49	-16	47	39	-8	23	21	-2	11	10	-1
65–85 år	69	67	-2	83	65	-18	60	44	-16	45	35	-10	21	13	-8	12	7	-5
UTBILDNINGSNIVÅ																		
Låg	68	69	+1	79	62	-17	60	46	-14	40	34	-6	25	17	-8	18	12	-6
Medel	70	70	+0	78	60	-18	61	46	-15	42	31	-11	23	18	-5	12	11	-1
Hög	77	76	-1	88	74	-14	66	51	-15	55	48	-7	28	25	-3	14	14	+0

Kommentar: För frågans lydelse, se tabell 1. Tabellen redogör för andelen som svarat mycket/ganska stort förtroende.

¹Frågan lyder *Tycker du att de åtgärder som myndigheter och politiker i Sverige vidtagit på grund av coronaviruset har varit strikta, lämpliga eller otillräckliga?* Minsta antal svarande år 2020 var 296 (16–29-åringar) och år 2021 192 (16–29-åringar).

Källa: samt SOM-undersökningen om coronaviruset 2020 och 2021.

Forskning har visat att högutbildade oftare har större förtroende för samhällsinstitutioner än lågutbildade (Charron, & Rothstein, 2018; Holmberg & Weibull, 2020). Det är ett mönster som våren 2021 är tydligt också i förtroendet för Folkhälsomyndigheten, 1177 Vårdguiden, MSB, Socialstyrelsen och Försäkringskassan. Förtroendedifferensen mellan hög- och lågutbildade är 12 respektive 14 procentenheter för Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen. I gruppen högutbildade har 74 procent stort förtroende för Folkhälsomyndigheten jämfört med 62 procent i gruppen lågutbildade. För Socialstyrelsen är motsvarande andel 48 procent förtroendefulla bland högutbildade och 34 procent bland lågutbildade. Den utbildningsrelaterade differensen är något lägre för 1177 Vårdguiden, MSB och Försäkringskassan (7, 5 respektive 8 procentenheter) och förekommer inte alls för Arbetsförmedlingen.

Jämfört med våren 2020 har det i samtliga grupper således skett en klar minskning i förtroendet för Folkhälsomyndigheten och MSB. Även socialstyrelsen har sett ett minskat förtroende sedan pandemin inleddes, även om skillnaderna i de flesta fall inte är fullt lika stora som för FHM och MSB.

Politiska sympatier och bedömning av svenska pandemistrategin avgörande för förtroendet

Samtida studier har visat att förtroende i allt större utsträckning är förknippat med ideologiska och partipolitiska faktorer. Det gäller i synnerhet förtroendet för olika samhällsinstitutioner (Andersson & Oscarsson, 2020; Falk & Andersson, 2021). Ett liknande mönster framträder också i förtroendeskattningarna av myndigheter som på olika sätt ansvarat för coronahanteringen eller som ansvarat för att verkställa de åtgärder som beslutats om från politiskt håll. Det råder signifikanta skillnader i förtroendebedömningarna mellan personer som står till klart vänster respektive klart till höger på den politiska skalan. Exempelvis uttrycker 82 procent av gruppen klart till vänster stort förtroende för Folkhälsomyndigheten våren 2021, att jämföra med 40 procent i gruppen klart till höger (tabell 3). Det innebär en förtroendedifferens om 42 procentenheter.

Det råder också stora skillnader i förtroendet för MSB, Socialstyrelsen och 1177. För samtliga av dessa är differensen mellan vänster och höger drygt 30 procentenheter. Jämfört med våren 2020, då det också fanns relativt stora skillnader i bedömningen av nämnda aktörer, har förtroendedifferensen mellan de båda grupperna ökat. Förändringen beror framför allt på att andelen förtroendefulla bland personer till höger har minskat påtagligt. Exempelvis har andelen med stort förtroende för Folkhälsomyndigheten nästan halverats bland personer klart till höger, från 74 procent våren 2020 till 40 procent våren 2021. Mönstret är likartat även för gruppens bedömningar av MSB och Socialstyrelsen.

När det gäller Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen förekommer också vissa skillnader i förtroendebedömningarna bland personer till vänster respektive till höger, men differensen är jämförelsevis mindre än för övriga aktörer och har också förändrats i relativt liten utsträckning mellan våren 2020 och våren 2021.

Tabell 3 Förtroende för myndigheter och samhällsfunktioner efter vänster-högerposition och partisympati, våren 2020 och 2021 (procent)

	1177			Folkhälso-myndigheten			MSB			Socialstyrelsen			Försäkringskassan			Arbets-förmedlingen		
	2020	2021	Diff.	2020	2021	Diff.	2020	2021	Diff.	2020	2021	Diff.	2020	2021	Diff.	2020	2021	Diff.
Samtliga	72	72	±0	81	65	-16	62	47	-15	46	37	-9	25	21	-4	14	12	-2
VÄNSTER-HÖGER-POSITION																		
Klart vänster	79	79	±0	89	82	-7	68	64	-4	69	53	-16	25	26	+2	17	21	+4
Något vänster	79	77	-2	90	75	-15	75	60	-15	58	46	-12	29	24	-5	17	15	-2
Varken vä./hö.	67	69	+2	75	62	-13	56	47	-9	37	36	-1	23	21	-2	15	12	-3
Något höger	72	73	+1	82	59	-23	61	37	-24	44	29	-15	24	16	-8	10	8	-2
Klart höger	63	56	-7	74	40	-34	47	27	-20	37	22	-15	20	15	-5	9	8	-1
PARTISYMPATI																		
V	77	75	-2	89	72	-17	64	58	-6	52	43	-9	17	20	+3	13	15	+2
S	76	78	+2	88	81	+7	74	65	-9	58	52	-6	30	29	-1	17	17	±0
MP	83	(82)	(-1)	86	(67)	(-19)	71	(49)	(-22)	53	(44)	(-9)	37	(37)	(±0)	22	(33)	(+11)
C	84	81	-3	93	78	-15	74	52	-22	50	50	±0	26	16	-10	17	9	-8
L	72	(86)	(+14)	82	(84)	(+2)	58	(66)	(+8)	43	(55)	(+12)	30	(26)	(-4)	7	(+16)	(+9)
KD	72	70	-2	81	63	-18	57	42	-15	43	23	-20	22	23	+1	12	9	-3
M	68	72	+4	84	58	-26	58	34	-24	41	31	-10	22	17	-5	9	8	-1
SD	61	56	-5	57	29	-28	36	24	-12	24	12	-12	16	11	-5	7	5	-2

Kommentar: För frågans lydelse, se tabell 1. Tabellen redogör för andelen som svarat mycket/ganska stort förtroende. Siffror inom parentes innebär att antalet svarspersoner är mycket lågt (understiger 60 personer) och att resultaten ska tolkas med försiktighet. Minsta antal svarande var 78 år 2020 (sympatisörer till MP) och 44 år 2021 (sympatisörer till L).

Källa: SOM-undersökningen om coronaviruset 2020 och 2021.

För några av myndigheterna framträder ännu större skillnader när hänsyn tas till individernas partipolitiska sympatier. Flera studier har under de senaste åren visat att framför allt Sverigedemokraternas sympatisörer utmärker sig genom att i många sammanhang uttrycka ett lägre förtroende för politiska institutioner, nyhetsmedier, forskning och för grundläggande institutioner som sjukvård, skola och domstolsväsendet (Andersson & Oscarsson, 2020; Jönsson, 2020). Så är även fallet när det gäller förtroende för Folkhälsomyndigheten, MSB, Socialstyrelsen. Generellt har förtroendet för dessa aktörer minskat mellan 2020 och 2021 bland sympatisörer till partierna i mitten och till höger, undantaget för C-sympatisörernas förtroende för Socialstyrelsen vilket har förblivit intakt (tabell 3). Viss förändring kan även noteras bland V- och S-sympatisörer, men denna är mindre uttalad.

Det innebär att de förtroendedifferenser som våren 2020 kunde ses mellan SD-sympatisörer och sympatisörer till partierna till vänster, har vuxit sig än större under pandemin. Som exempel kan nämnas att 81 procent av Socialdemokraternas sympatisörer uttrycker stort förtroende för Folkhälsomyndigheten 2021, medan andelen förtroendefulla bland Sverigedemokraternas sympatisörer är 29 procent. Förtroendedifferensen mellan de båda grupperna är här 52

procentenheter, vilket kan jämföras med en differens om 31 procentenheter våren 2020. Mönstret är likartat för MSB och Socialstyrelsen, där 65 respektive 52 procent av S-sympatisörerna och 24 respektive 12 procent av SD-sympatisörerna uttrycker stort förtroende våren 2021. Differensen är här 41 procentenheter för MSB och 40 procentenheter för Socialstyrelsen.

Ytterligare en faktor som spelar roll för förtroendebedömningen är i vilken utsträckning människor upplever att den svenska strategin för att hantera coronapandemin har varit lyckad. Gruppen som anser att strategin har varit lyckad, har genomgående högre förtroende för de omfrågade myndigheterna än de som anser att den varken varit lyckad eller misslyckad och de som anser att den inte har varit lyckad. Skillnaderna är särskilt stora mellan de båda yttergrupperna. Exempelvis har 92 procent i gruppen som anser att strategin varit lyckad stort förtroende för Folkhälsomyndigheten medan motsvarande andel bland dem som anser att strategin inte har varit lyckad är 25 procent (tabell 4). Skillnaderna är påtagliga också i förtroendet för MSB, 69 respektive 22 procent, och för Socialstyrelsen, 60 respektive 22 procent.

Tabell 4 Förtroende för myndigheter och samhällsfunktioner efter uppfattning om den svenska strategin, våren 2021 (procent)

	1177	Folkhälso- myndigheten	MSB	Socialstyrelsen	Försäkringskassan	Arbets- förmedlingen
Samtliga	72	65	47	37	21	12
SVERIGES STRATEGI LYCKAD ¹						
Instämmer inte	59	25	22	18	13	6
Varken eller	75	84	52	40	21	13
Instämmer	79	92	69	60	36	21

Kommentar: För frågans lydelse, se tabell 1. Tabellen redogör för andelen som svarat mycket/ganska stort förtroende. ¹Frågan lyder 'Sveriges coronastrategi har varit lyckad'. Svarsskalan går från 1 = 'Instämmer inte alls' till 7 = 'Instämmer helt'. Svartalternativ 1 och 2 har slagits samman till "Instämmer inte" medan alternativ 6-7 har slagits samman till "Instämmer". Alternativ 4-6 utgör "Varken eller". På frågan har 12 procent svarat "Instämmer inte", 64 procent "Varken eller" och 24 procent "Instämmer". Minsta antal svarande är 211 (Instämmer).

Källa: SOM-undersökningen om coronaviruset 2021.

För en aktör som 1177 finns också skillnader mellan grupperna, men oavsett hur man bedömer den svenska strategin överväger andelen förtroendefulla. Det är rimligt att tänka sig att den upplevda nyttan av vårdtjänsten spelar roll här, liksom att tjänsten sett i en pandemikontext förmodligen också betraktas som mer neutral än exempelvis Folkhälsomyndigheten. Från 1177 ges rådgivning då individen själv har eftersökt den, medan restriktioner framtagna av myndigheter kan upplevas som både begränsade och begränsande.

Referenser

- Andersson, U. (2021). Förtroende för samhällets och pandemins aktörer. Presentation vid SOM-seminariet 31 mars 2021. SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
https://www.gu.se/sites/default/files/2021-04/F%C3%B6rtroende%20f%C3%B6r%20samh%C3%A4llets%20och%20pandemins%20akt%C3%B6rer%20-%20Ulrika%20Andersson%20korr%202021_04_01.pdf (besökt 2021-09-09)
- Andersson, U. & Oscarsson, H. (2020). (Parti-)politiserat institutionsförtroende. I U. Andersson, A. Carlander & P. Öhberg (red) *Regntunga skyar*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Dagens Nyheter (2020). WHO:s expert om svenska pandemihanteringen: Förtroendet är nyckeln. 30 augusti 2020. <https://www.dn.se/nyheter/sverige/whos-expert-om-svenska-pandemihanteringen-fortroendet-ar-nyckeln/> (besökt 2021-09-09)
- Charron, N. & Rothstein, B. (2018). Regions of Trust and Distrust: How Good Institutions Can Foster Social Cohesion. I U. Bernitz, M. Mårtensson, L. Oxelheim & T. Persson (red) *Bridging the Prosperity Gap in the EU: The Social Challenge Ahead*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Eurobarometer (2018). *Standard Eurobarometer 89. Spring 2018*. Bryssel: European Commission.
- Falk, E. & Andersson, U. (2021). Förtroende för samhällets och pandemins aktörer. I U. Andersson, A. Carlander, M. Grusell & P. Öhberg (red) *Ingen anledning till oro (?)*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmberg, S. & Rothstein, B. (2016). Trusting other people. *Journal of public affairs* 17(1–2).
<https://doi.org/10.1002/pa.1645>
- Holmberg, S. & Weibull, L. (2017). *Institutionsförtroende bygger samhällen*. SOM-institutets temaserie 2020:1. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Göteborgs-Posten (2020). Krisnummer överbelastade – allmänheten når inte 1177 eller 113 13. 11 mars 2020. <https://www.gp.se/nyheter/sverige/krisnummer-%C3%B6verbelastade-allm%C3%A4nheten-n%C3%A5r-inte-1177-eller-113-13-1.25237816> (besökt 2021-09-09)
- Jönsson, A-M. (2020). Polariserat forskningsförtroende – utbildningsnivå och partisympatier vattendelare. I U. Andersson, A. Carlander & P. Öhberg (red) *Regntunga skyar*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Kantar Sifo (2020). Rapport om förtroende, oro och beteende under coronakrisen. 21 mars-31 maj. Rapport till MSB. <https://www.msb.se/siteassets/dokument/aktuellt/pagaende-handelser-och-insats/coronaviruset---covid-19/resultat-fran-kantar-sifos-undersokningar/maj-2020/200531-kantar-sifo-resutat-coronaundersokning.pdf> (Besökt 2021-09-09)
- Kantar Sifo (2021). Rapport om förtroende, oro och beteende under coronakrisen. Rapport till MSB – Februari 2021. <https://www.msb.se/siteassets/dokument/aktuellt/pagaende-handelser-och-insats/coronaviruset---covid-19/resultat-fran-kantar-sifos->

[undersokningar/februari-2021/resultat-av-coronaundersokning-februari-2021.pdf](#) (besökt 2021-09-09)

SCB (2021). Snabba förändringar på arbetsmarknaden under 2020. Statistiknyheter från SCB 2021-04-21. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/arbetskraftsundersokningar/arbetskraftsundersokningarna-aku/pong/statistiknyhet/arbetskraftsundersokningarna-aku--tema-arbetsmarknaden-under-coronapandemin/> (besökt 2021-09-09)

Regeringen (2020). Strategi med anledning av det nya coronaviruset. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/regeringens-arbete-med-anledning-av-nya-coronaviruset/strategi-med-anledning-av-det-nya-coronaviruset/> (besökt 2021-09-09)

Socialdepartementet (2020b). Smittbärappenning till personer som bor med bekräftat smittade i covid-19. 2 oktober 2020. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/10/smitbararpenning-till-personer-som-bor-med-bekraftat-smittade-i-covid-19/> (besökt 2021-09-09)

Socialdepartementet (2020a). Tillfälligt slopat karensavdrag. 13 mars 2020. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/03/tillfalligt-slopat-karensavdrag/> (besökt 2021-09-09)

SOM-undersökningen om coronaviruset 2021

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför varje år sedan 1986 de nationella SOM-undersökningarna. Syftet med undersökningarna är att kartlägga svensk opinion och belysa hur svenska folkets vanor och attityder förändras över tid. SOM-institutet är en centrumbildning vid Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG) och är sedan 2017 även inrättat som en fakultetsgemensam forskningsinfrastruktur vid samhällsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet. SOM-institutets undersökningar genomförs i samverkan med forskare från olika discipliner, främst inom samhällsvetenskap.

I samband med utbrottet av den omfattande coronapandemin genomförde SOM-institutet en specialundersökning – SOM-undersökningen om coronaviruset 2020. Under våren 2021 skickades en uppföljande specialundersökning ut med syftet att delvis replikera den första studien men också för att komplettera innehållet utefter hur pandemin och samhällets förutsättningar har förändrats. Undersökningen skickades ut till ett systematiskt sannolikhetsurval av den svenska befolkningen. Urvalsramen innefattade alla svenska och utländska medborgare med sin primära adress i Sverige och som är mellan 16 och 85 år. Det totala urvalet bestod av 4 000 personer och samtliga fick första utskick med svars möjlighet skickat till sig den 22 mars 2021. Under fältperioden genomfördes en serie påminnelser via post och SMS. Fältarbetet avslutades 31 maj 2021. Formuläret innehöll 12 sidor med frågor.

SOM-undersökningen om coronaviruset genomfördes med både pappers- och webbenkäter i samarbete med *Institutet för Kvalitetsindikatorer (Indikator)*. Indikator svarade för utskick av pappersformulär och påminnelser, datauppläggning samt administration av webbenkät och sms-påminnelser. Papperssvaren lästes av optiskt med hjälp av en scanner. SOM-institutet har stått för framtagning av frågeformulär och annat informationsmaterial samt kodning av öppna svar och iordningställande av den slutgiltiga datamängden inklusive variabler för öppna frågor och särskilt byggda variabler.¹

Svarsfrekvens och representativitet

Av det ursprungliga urvalet på totalt 4 000 personer var det 1 817 personer som besvarade och skickade in formuläret vilket motsvarar en nettosvarsfrekvens på 47 procent.² Ungefär tre fjärdedelar av svaren kom in via webben. Det är mer än en fördubbling av andel webbsvar jämfört med SOM-undersökningen om coronaviruset 2020. Enligt utvärderingar så har dock inte svars kvaliteten påverkats av den ökade andelen webbsvar. Vilka som svarar och vilka som inte svarar på en frågeundersökning har betydelse för tolkningen av undersökningens resultat.

¹ Ansvariga forskare för undersökningen har varit Ulrika Andersson och Anders Carlander. Undersökningsledare har varit Klara Wärnlöf Bové, tillsammans med biträdande undersökningsledare Elisabeth Falk, Frida Sandelin och Marcus Weissenbilder.

² I nettosvarsfrekvensen har det så kallade naturliga bortfallet definierats bort, se vidare tabell i.

Analyser visar att den demografiska representativiteten i svarsgruppen är relativt god. Representativiteten avseende främst kön, men även ålder samt födelseland är däremot något skev. Män, yngre personer samt människor födda i utomeuropeiska länder tillhör de grupper som är sämre representerade bland de svarande. Jämfört med SOM-undersökningen om coronaviruset 2020 är dock skevheterna mycket lika.³

Tabell i. Svarsfrekvens och bortfall i SOM-undersökningen om coronaviruset 2021

Bruttourval	4 000
Naturligt bortfall	93
Nettourval	3 917
Antal svarande	1 817
Svarsandel (netto)	47%

Kommentar: Med naturligt bortfall avses adress okänd, avflyttad; bortrest under fältperioden; bosatt/studerar/arbetar utomlands; ej svensktalande; sjuk, institutionell vård; fysiskt eller mentalt oförmögen att svara, ej kommunicerbar; avliden.

Procentskattningar och felmarginaler

SOM-undersökningarna bygger på ett slumpmässigt urval av den svenska befolkningen 16–85 år. Resultat från sådana urvalsundersökningar är alltid förknippade med en osäkerhet som kan uttryckas i form av en felmarginal. Med hjälp av en felmarginal går det att beräkna ett konfidensintervall kring till exempel en procentskattning. Vi kan förvänta oss att procenttalet för hela populationen befinner sig inom konfidensintervallet i 95 fall av 100 i en tänkt situation med många upprepade mätningar. Att vara medveten om felmarginalen gör att vi lättare undviker att dra slutsatser om förändringar eller gruppskillnader som enbart beror på slumpen. Tabellen nedan ger några exempel på hur stor felmarginalen är vid olika gruppstorlekar och procentskattningar.

Tabell ii Lathund för procentskattningar vid olika gruppstorlekar (felmarginaler och procentenheter)

Skattning	100	200	400	800	1 000	2 000
50 procent	±9,8	±6,9	±4,9	±3,5	±3,1	±2,2
30 procent	±9,0	±6,4	±4,5	±3,2	±2,8	±2,0
10 procent	±5,9	±4,2	±2,9	±2,1	±1,9	±1,3
6 procent	±4,7	±3,3	±2,3	±1,6	±1,5	±1,0
2 procent	±2,7	±1,9	±1,4	±1,0	±0,9	±0,6

³ För en mer detaljerad redovisning, se metodrapporten om SOM-undersökningen om coronaviruset 2021 på www.gu.se/som/corona.

Avrapportering av resultat från den extrainsatta SOM-undersökningen om coronaviruset som genomfördes under april, maj och juni 2021. SOM-institutet vid Göteborgs universitet har genomfört årligen återkommande samhälls- och opinionsundersökningar sedan 1986.

SOM-institutet | Seminariegatan 1B | Box 710, 405 30 Göteborg
031 786 3300 | info@som.gu.se | www.gu.se/som-institutet

